

Verkiezingen 2017

De Nederlandse bankensector

De Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) behartigt de gemeenschappelijke belangen van de bankensector. Banken willen graag bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. De NVB is de verbindende schakel tussen de bankensector, politiek en stakeholders. Samen met deze partijen werken we proactief aan een dienstbare, stabiele en competitieve bankensector.

De discussie over het functioneren van banken gaat sinds de kredietcrisis in 2008 onverminderd door. Het vertrouwen in de sector is nog steeds laag en het handelen van banken wordt kritisch gevolgd. Banken hebben ondertussen ingrijpende en noodzakelijke wijzigingen doorgevoerd in hun bedrijfsmodel. Risico's worden anders ingeschat en rendementen zijn - ten opzichte van het begin van deze eeuw - lager. De regelgeving is sterk toegenomen. De kapitaal-buffers worden versterkt en de dienstverlening aan de klanten wordt verder verbeterd.

Het centraal stellen van het klantbelang eindigt niet bij mooie woorden, het moet daadwerkelijk invulling hebben in het productaanbod van banken en ook blijken uit gedrag van medewerkers. Het gaat bij het centraal stellen van het belang van de klant niet (alleen) om klantvriendelijkheid en klanttevredenheid, maar vooral om het op maat adviseren over passende en begrijpelijke producten en een excellente dienstverlening.

In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen in Nederland geven wij graag enkele aandachtspunten mee die behulpzaam kunnen zijn bij de totstandkoming van uw verkiezingsprogramma. Wij gaan achtereenvolgens kort in op (1) de internationale dimensie van de bancaire sector, (2) de financiering van het (Nederlands) bedrijfsleven en (3) de kansen die financiële innovatie (FinTech) biedt.

- 1) **Internationale sector** De Nederlandse economie is internationaal en de bancaire sector daarmee ook. Er is vanuit Europa sinds de crisis veel wet- en regelgeving tot stand gekomen en het toezicht op de bankensector is sinds 2014 Europees georganiseerd (de Bankenunie). Het risico voor de belastingbetaler bij problemen in de financiële sector is substantieel afgenomen. De Bankenunie zal moeten worden voltooid en regulering van de bancaire sector zou consequent en uitsluitend op Europees niveau moeten plaatsvinden, zodat alle banken in Europa op een gelijk speelveld opereren. Daarbij is het ook van belang dat uiteindelijk - in een goed gereguleerde, diverse en markt gestuurde bancaire sector - alle banken (weer) private ondernemingen zijn.
- 2) **Financiering bedrijfsleven, duurzame initiatieven en (grote) publieke projecten**
De financiering van het bedrijfsleven is en blijft een kerntaak van banken. Banken willen de economie blijvend ondersteunen. Voor het mkb geldt dat bancaire financiering verreweg de belangrijkste externe financieringsbron blijft. De financieringsmarkt is wel volop in beweging en banken constateren dat de inzet van risicodragend kapitaal binnen het kleinbedrijf nog achterblijft. Banken leveren graag hun bijdrage aan het wijzer maken van ondernemers in het benutten van verschillende financieringskansen. Het is belangrijk dat ondernemers ook door de overheid worden gesteund in hun ambitie om te groeien. Bij duurzame initiatieven en grote publieke projecten is het belangrijk dat vanaf het begin wordt nagedacht over de private financierbaarheid en het stellen van de juist voorwaarden aan de business case.
- 3) **Innovatie en cybersecurity** Onze economie wordt gekenmerkt door de opkomst en razendsnelle groei van nieuwe bedrijven die – met behulp van technologie – producten en diensten ontwikkelen die de markten waarin zij opereren volledig veranderen. Ook in de financiële sector vindt deze technologische innovatie plaats en dit brengt voordelen voor

consumenten, bedrijfsleven en overheid met zich mee. In de bancaire sector liggen veel kansen voor nieuwe én bestaande spelers. Het bevorderen van een sterk ecosysteem voor innovatie in de financiële dienstverlening zou een belangrijke plaats moeten krijgen binnen de innovatieve agenda van een volgend kabinet. Optimale mogelijkheden voor samenwerking, duidelijke regelgeving en proportioneel toezicht voor gelijksoortige activiteiten zijn hierbij van belang. Tevens kan het economisch potentieel van cybersecurity beter worden benut door The Hague Security Delta vanuit het volgend Kabinet structureel te ondersteunen.

Ad 1 De Nederlandse economie en de bancaire sector is internationaal georiënteerd

Nederland is een van de meeste open economieën ter wereld en is daarmee afhankelijk van de handel met andere landen. Nederland voert veel diensten en producten in en uit. Als het goed gaat met de wereldwijde economie, gaat het ook goed met de Nederlandse economie. De Nederlandse banken ondersteunen de ambities van het Nederlandse bedrijfsleven in het buitenland in goede maar ook in slechte tijden. Het is daarom belangrijk dat er in de Nederlandse bankensector ook internationale spelers zijn.

Europese dimensie bankensector

Door de overdracht van het toezicht van zeven Nederlandse banken naar de Europese Centrale Bank is in 2014 de start gemaakt met de Bankenunie. De regels voor de banken in Europa zijn daarmee grotendeels gelijk getrokken. Ook is de onderlinge afhankelijkheid tussen overheden en banken afgebouwd waardoor in geval van het ‘omvallen’ van een bank de belastingbetaler niet meer de rekening gepresenteerd krijgt. Tevens heeft er een forse verhoging van de kapitaalseisen plaatsgevonden en wordt er op dit moment over gesproken om op mondiaal niveau de eisen verder aan te scherpen (zie bijlage over Basel eisen). Dit laatste kan uiteindelijk effecten hebben op bijvoorbeeld de woningmarkt en/of mkb-financiering in Nederland omdat de bepaalde risico's een hogere prijs zullen krijgen op de balans van banken.¹ Ten slotte worden de risico's voor de samenleving grotendeels gereduceerd door 1) het opzetten van een Europees depositogarantiestelsel en 2) een resolutiefonds om banken ordentelijk af te wikkelen².

Gezien het internationale karakter van de Nederlandse economie en het instellen van een Europese Bankenunie zet additionele nationale regelgeving de bancaire sector op achterstand ten opzichte van haar Europese concurrenten. Ook de bankenbelasting kan in dit licht worden heroverwogen.

Advies: Voltooi de Bankenunie en reguleer de bancaire sector consequent en uitsluitend op Europees niveau zodat alle banken op een gelijk speelveld opereren.

Ad 2 Financiering van het bedrijfsleven, duurzame initiatieven en (grote) publieke

projecten. Voor het midden- en kleinbedrijf geldt dat bancaire financiering de belangrijkste externe financieringsbron is en blijft. Voor financieel gezonde bedrijven met goede ondernemingsplannen hebben banken voldoende financiering beschikbaar. Dat de hoeveelheid uitstaand bancaire kredietverlening op dit moment daalt, komt niet zozeer omdat banken minder krediet beschikbaar hebben, maar omdat zowel de hoeveelheid als de kwaliteit van de vraag naar financiering zijn afgenomen. Tegelijk kijken banken kritisch naar aanvragen voor financiering en lenen zij alleen geld uit aan ondernemers die met een grote mate van zekerheid hun schuld zullen terugbetalen. Als (volledige) bancaire financiering niet verantwoord is, helpen banken waar mogelijk ondernemers op weg om op een andere, passende manier wel invulling te geven aan de financieringsbehoefte.

.....
¹ Zie Bijlage 'Basel'

² Beide fondsen worden gevuld door banken.

De financieringsmarkt is volop in beweging en banken constateren dat de inzet van risicodragend kapitaal binnen het kleinbedrijf nog achterblijft. De aanhoudende economische tegenwind van de afgelopen jaren heeft het eigen vermogen van veel - op de binnenlandse markt gerichte - ondernemingen uitgehold en de opkomst van informatietechnologieën heeft grote impact op sectoren zoals de detailhandel. Een verbreding van het financieringslandschap met voldoende verschillende aanbieders van verschillende vormen van financiering is daarom zowel gewenst als noodzakelijk. Dat vraagt van ondernemers dat zij bereid zijn de hogere kosten van risicokapitaal te dragen en waar nodig zeggenschap en eigendom te willen delen. Het is belangrijk dat het aantrekken van risicokapitaal wordt bevorderd door de overheid, zoals bij het Fonds Achtergestelde Leningen.

Advies: Start een nationale campagne om ondernemers te steunen in hun ambitie om te groeien en wijzer te maken in het benutten van verschillende financierings-kansen. Verbind daarbij de bestaande initiatieven zoals NLgroei³ en StartupDelta.

Randvoorwaarden financiering van duurzame initiatieven en (grote) publieke projecten
Banken willen heel graag ondernemers steunen die het aandurven om duurzame vraagstukken op te pakken. Doordat veel initiatieven hoog innovatief zijn en daardoor risicovol, is bancaire financiering echter vaak niet (direct) de meest geschikte financieringsvorm. Daarom steunen veel nieuwe initiatieven in de eerste fase op de overheid. Het is een goede ontwikkeling dat de overheid bij het beoordelen van subsidieaanvragen steeds meer kijkt of er sprake is van een geloofwaardige business case. Volgens de banken levert dit namelijk kansrijkere projecten op met grotere potentie omdat de financiering vanuit de markt nu nog te vaak een grote horde blijkt.⁴

Ook voor de succesvolle financiering van grote private en publieke projecten geldt dat vooraf goed moet worden bekeken in hoeverre er sprake is van een voldoende rendabele business case. Bij de financiering van grote projecten vervullen banken vaak een belangrijke rol als financier of arrangeur. In bepaalde sectoren waar de overheid meer en meer terugtreedt, zoals de zorgsector, is het essentieel dat de financieringsvraagstukken aansluiting vinden bij de private financierbaarheid. Voor het verkrijgen van voldoende financieringscommitment vanuit de private markt is daarom een business case met voldoende horizon vereist. Bij grote financieringsopgaven, zoals op het terrein van infrastructuur en energie, is het eveneens belangrijk dat van meet af aan de financierbaarheid als harde randvoorwaarde wordt onderkend. De financieringsbehoefte is dus niet los te zien van de planvorming en de realisatie van de beschikbaarheid van passend financieringsaanbod. Banken dragen graag vanuit hun expertise bij op dit terrein.

Advies: Vergroot de kans op succesvolle bancaire financiering bij verduurzamingsprojecten en grote, nationale werken door aan het begin van het proces de juiste voorwaarden te stellen aan de business case.

.....
³ www.nlgroei.nl

⁴ Zie voor de initiatieven van de bancaire sector op het gebied van duurzaamheid <http://www.nvb.nl/thema-s/bank-maatschappij/3649/duurzaamheid.html>

Ad 3 Innovatie en cybersecurity

Ontwikkelingen gaan snel

Onze economie wordt gekenmerkt door de opkomst en razendsnelle groei van nieuwe bedrijven die – met behulp van technologie – producten en diensten ontwikkelen die de markten waarin zij opereren volledig veranderen. Ook in de financiële sector zien we steeds meer toepassingen van technologische innovatie. Financial technology (FinTech) zal de komende jaren een metamorfose in de financiële sector teweeg brengen. Zo maken crowdfunding en peer-to-peer lending platforms het mogelijk voor particulieren en ondernemers om geld te lenen zonder dat daar een bank aan te pas komt. Ook in het betalingsverkeer worden door banken – maar zeker ook door andere partijen – steeds slimmere manieren bedacht om efficiënter, goedkoper en klantvriendelijker betalingen te verrichten.

Technologische innovatie in de financiële sector brengt voordelen voor consumenten, bedrijfsleven en overheid. De bancaire sector ontwikkelt zich nog meer tot een digitale sector en daar liggen veel kansen voor nieuwe én bestaande spelers.

Digitaal ecosysteem

Het kabinet gaf onlangs terecht aan dat Nederland op FinTech-gebied voor zowel nieuwe startups als voor bestaande (financiële) instellingen veel te bieden heeft. Nederland heeft een ontwikkelde financiële sector met sterk geavanceerde betaaldienstverlening en is een zeer goed verbonden internetknooppunt door de Amsterdam Internet Exchange. Ook heeft Nederland een hooggeschoolde bevolking die open staat voor digitale diensten en is er een open, internationaal gerichte economie met een aantrekkelijk vestigingsklimaat.

Er zijn kansen om in Nederland een ecosysteem te creëren dat volop ruimte biedt voor innovatie in financiële diensten. Bestaande spelers en start ups zoeken elkaar meer en meer op en zien mogelijkheden tot samenwerking. Er ligt een belangrijke rol voor de overheid om de verdere ontwikkeling van een optimaal vestigingsklimaat en digitaal ecosysteem te faciliteren, bijvoorbeeld door het experimenteren met 'regulatory sandboxes'.⁵

Rol van de overheid

Een volgend kabinet zou de doorontwikkeling van Nederland als aantrekkelijke vestigingsplaats als prioriteit moeten geven. Daarvoor is een samenwerking tussen de publieke en private sector gewenst en is er aandacht nodig voor de juiste stimulerings- én reguleringsinitiatieven. Als het gaat om regulering zou er in de toekomst meer aandacht moeten zijn voor passende regelgeving en passend toezicht op *activiteiten* in plaats van op *instellingen*. Een consument of ondernemer zal het bij het zoeken naar een lening (of andere financiële dienstverlening) niet veel uitmaken of het een bank is of een ander soort onderneming waar hij aanklopt. Het gaat immers om de lening waar hij naar op zoek is. Wat van belang is, is dat een consument erop kan vertrouwen dat het toezicht op de dienstverlening niet verschilt tussen de instellingen.

Advies: Er is een heldere ambitie nodig om Nederland op de kaart te zetten als aantrekkelijke plek voor innovatie in financiële diensten. Optimale mogelijkheden voor samenwerking, duidelijke regelgeving en proportioneel toezicht voor gelijksoortige activiteiten zijn hierbij van belang. Het bevorderen van een sterk ecosysteem voor innovatie in de financiële dienstverlening zou een belangrijke plaats moeten krijgen binnen de innovatieve agenda van een volgend kabinet.

.....
⁵ Dit is een plek waar bedrijven veilig een financieel product of dienst kunnen testen en/of kunnen experimenteren waarbij de risico's aan derden worden beperkt. Het geeft de regelgever en de toezichthouder de kans om te onderzoeken hoe een product of dienst past binnen de bestaande of nieuwe regelgeving.

Cybersecurity

Cybersecurity is een belangrijk aandachtspunt in de steeds verder digitaliserende samenleving. Om vertrouwen in ICT dienstverlening te behouden is versterking van de 'Cyber(security) Resilience' in Nederland van groot belang. Coördinatie hiervan ligt bij het ministerie van Veiligheid & Justitie en de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Economisch gezien liggen er volop kansen in het benutten van het economisch potentieel rond cybersecurity. Hiervoor is ook het The Hague Security Delta (HSD) opgericht. De missie van de HSD is 'meer business activiteiten en meer banen te creëren in het cybersecurity domein en daarmee een veiliger wereld te creëren'. Hoewel de HSD nauw verbonden is met Den Haag is de rol van de rijksoverheid in relatie tot de HSD is nog vrij beperkt. De financiële middelen zijn ook beperkt en worden ieder jaar opnieuw vastgesteld. En dat is jammer want de HSD kan een belangrijke accelerator vormen voor 'cyber security innovatie & start-ups' in Nederland.

Advies: Het economisch potentieel van cybersecurity kan beter worden benut door The Hague Security Delta vanuit het volgend Kabinet structureel te ondersteunen.

Bijlage Basel 3,5: inhoud en impact op Nederlandse economie

De Basel richtlijnen voor kapitaaltoezicht worden vastgesteld door de Banking Supervisory Committee (BCBS). Doel van de gecoördineerde Basel-richtlijnen voor kapitaaltoezicht is het voorkomen van liquiditeits- en solvabiliteitsproblemen in het bankwezen. De Bazelse richtlijnen voor solvabiliteitstoezicht heten kortweg Basel I, II en III. Tot 2014 stond de veranderagenda van BCBS in het teken van het verstevigen van de weerbaarheid van banken. Dit pakket aan maatregelen staat bekend als “**Basel 3**”

Basel 3,5:

Eind 2014 lanceerde de BCBS de eerste voorstellen die de opmaat vormden voor een wezenlijke herziening van de kapitaalseisen voor kredietrisico voor banken. Deze ‘herziening’ staat nog tot eind 2016 op de Baselse agenda. ‘**Basel 3,5**’ heeft een heel ander karakter dan zijn voorgangers: daar waar de andere herzieningen het raamwerk steeds verder verfijnden en versterkten, wordt bij Basel 3,5 hoofdonderdelen fundamenteel aangepast.

De volledige inhoud is nog niet bekend, wel lijkt duidelijk dat de gecombineerde kapitaalimpact van Baselse kapitaalvoorstellen potentieel zo groot is dat niet alleen het Nederlandse bankwezen maar ook onze economie en klanten negatief geraakt worden.

Kern van de herziening is dat kapitaaleisen voor banken minder worden afgestemd op de risico's van de daar tegenover staande leningen. Dit als gevolg van zowel een aanpassing van de standardized approach (SA, kortgezegd een soort tabel aanpak voor weging van kredietrisico) als van de internal ratings based approach (IRB, kortgezegd kredietrisicoweging op basis van interne modellen).

De SA risicoweging kan prevaleren boven de door de grote Nederlandse banken gebruikte IRB (*Capital Floor*). Bij het SA raamwerk wordt de nadruk op *simplicity* gelegd. Hierdoor vallen bepaalde risico's zoals bij de Nederlandse hypotheek portefeuilles door de hogere LTVs (loan to values) door SA risico gewichten zeer hoog uit. Dit terwijl de daadwerkelijke verliezen historisch zeer laag zijn. Het effect kan zijn dat banken minder hypothecaire financiering zullen aanbieden; in de sterk vraagbepaalde Nederlandse woningmarkt. Ook de ‘specialised lending’ portefeuilles (o.a. projectfinanciering en trade/commodity financieng) worden zeer hard geraakt.

Voor de economie en voor klanten van banken kan de potentiële impact groot zijn. Het is dus zaak dat de risico's juist worden ingeschat.